
Sykehusenes historie

BOKOVERSIKT

Fortidsminneforeningens årsbok er Norges eldste faglige tidsskrift med en ubrutt rekke årbøker tilbake til foreningens stiftelsesår 1844. I de senere år har redaksjonen med hell gitt årboken et tematisk opplegg. I 1992 ble f.eks. funksjonalismen i Norge belyst på utmerket vis.

For året 2000 er temaet de norske sykehusenes arkitektur. Som helseministeren skriver i forordet, er sykehusene ”helsevesenets mest konkrete og tydelige arena for medisinsk diagnostikk og behandling”. Men det er blitt en bok som slett ikke bare et viet sykehusenes arkitektur, men like meget den kulturhistoriske og medisinhistoriske behandling av temaet.

Våre fremste spesialister skriver om sine områder: Professor dr.med. Øivind Larsen har skrevet *Sykehuset mellom livsanskuelser, medisin og folkehelse*, det representerer i sin utforming og i sin funksjon viktige kulturelle trekk ved fortid

og nåtid. Overlege Arthur Danielsen dukker ned i et Sørlands-emne: *Spyttehuse, Incurable-stue og Liigskiul*. Overlege dr.med. Per Børdahl, kraften bak arbeidet med et nasjonalt medisinhistorisk museum, har skrevet om Rikshospitalet. Det er en meget velfundert gjennomgåelse med linjer helt frem til siste flytting. Han har også skrevet om "at redde Mødres og Børns Liv". Arkitekt Kjell H. Irgens og professor dr.med. Lorentz Irgens, sistnevnte tidligere president i Nordisk Medisinsk Historisk Forening, har skrevet om det historiske unikum, St. Jørgens Hospital i Bergen.

Det nytter ikke å nevne de mange artikler, de er like fascinerende som forskjellige. De beskjeftiger seg med emner som strekker seg fra det medisinhistoriske til det kulturhistoriske og arkitekturhistoriske og aller viktigst, iblant en engasjerende blanding. En smakebit gir Svein H. Bergersen, hovedansvarlig arkitekt for det nye Rikshospitalet, i beretningen om Skålatårnet fra 1891 i Loen i Nordfjord. Det var et tuberkulosesanatorium i form av et borgtårn i 1 848 meters høyde med plass til 20 personer, et enestående monument over en leges visjon. Nevnes kan også arkitekturhistoriker Ole Petter Bjerkek og professor emeritus Nils Retterstøls beretning som setter Gaustad inn i en medisins- og arkitekturhistorisk franskinspirert ramme fra napoleontiden: "Den rasende gale" ble gitt behandling som syk. Kunsthistorikeren Axel Mykleby skriver om stedene å kjede seg med anstand, de mange fasjonable kursteder fra siste del av 1800-tallet.

Faren ved en bok som denne er at den lett kan bli en artikkelsamling, mer enn en redigert samling om et tema. Men redaksjonen har til tross for de mangeartede innfallsvinkler, stort sett maktet å skape en helhetlig bok hvor arkitektene og historikerne engasjerer seg i det medisinske aspekt, og medisinerne i det arkitektoniske og kulturhistoriske. Ikke uventet for øvrig, når man kjenner en del av de tidligere faglige bidrag fra forfatterne i begge leire.

Som det sømmer seg landets eldste vitenskapelige tidsskrift er kilder, litteratur, sammendrag og forfatterbibliografier som de skal være. Illustrasjonene er overveiende utmerkede, særlig fargefotografiene, en sjelden gang mindre bra. Arkitektens navn hører hjemme i bildeteksten, ikke bare fotografens. Dessuten også bygningens oppførelsesår.

Fortidsminneforeningen har laget mange spennende årbøker gjennom årene. Denne inntar en spesiell plass og vitner om den stadig voksende internasjonale interesse for forskning innen bygningstyper. Boken er et løft som foreningen har all ære av, og svært mange vil få glede av.

StephanTschudi-Madsen

Oslo

Publisert: 30. mars 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 25. mars 2026.